

Översyn av kostnadssänkande åtgärder

Svar på regleringsbrevsuppdrag 2017

Analysavdelningen

Datum 2017-09-20
Dok.bet. PID160901
Version 1.0
Dnr/Ref. VER 2017-139

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Författningsförslag	4
2 Nulägesbeskrivning av fondtorget	5
2.1 Fördelning av fonder	5
2.2 Fördelning av kapital.....	5
2.3 Fördelning av fondval.....	6
3 Rabattmodellen	7
3.1 Historiska förändringar i rabattmodellen	8
3.1.1 2007 - Rabattberäkning på fondbolagsnivå istället för fondnivå	8
3.1.2 2015 – Införande av maximal nivå för bruttoavgift	8
3.2 Återbetald rabatt till sparare och pensionärer.....	9
4 Möjliga förändringar i rabattmodellen	11
4.1 Justering av taknivåer	11
4.2 Fond- eller Fondbolagsnivå?.....	13
4.2.1 Ändring av beräkningssätt utan andra förändringar.....	14
4.2.2 Ändring av beräkningssätt tillsammans med justering av intervall-gränser....	14
4.3 Införande av nytt rabattsteg	16
4.4 Justering av nivåerna i fritt uttag.....	17
4.5 Ersätta rabattmodellen med nettoavgifter.....	17
5 Införande av en årlig avgift	19
5.1 Nivå och förväntad effekt av en årlig avgift	20
5.2 Legala förutsättningar att införa en årlig avgift.....	21
5.2.1 Fortsatt behandling.....	21
5.3 Tidplan för eventuellt införande	21

Sammanfattning

Regeringen har genom *Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Pensionsmyndigheten* (S2016/07777/RS) gett Pensionsmyndigheten uppdraget *Översyn av kostnadssänkande åtgärder*. Följande delar ingår i uppdraget:

1. *”Pensionsmyndigheten ska analysera om det avgiftstak på fondavgifter som Pensionsmyndigheten införde per den 1 januari 2015 bör sänkas ytterligare.”*
2. *”Pensionsmyndigheten ska även analysera om det är lämpligt att göra andra förändringar av rabattmodellen för att ytterligare sänka avgifterna för premiepensionssparare och pensionärer. Ändringar som föreslås ska kompletteras med en konsekvensanalys.”*
3. *”Myndigheten ska därtill analysera de möjligheter som finns att sänka kostnaderna i premiepensionssystemet genom införande av en s.k. årsavgift för de fondförvaltare/fonder som finns i premiepensionssystemet samt lämna en rekommendation om en sådan avgift bör införas och i så fall på vilken nivå. En rekommendation om en årsavgift ska kompletteras med en konsekvensanalys.”*

Pensionsmyndigheten beskriver i denna avrapportering av regeringsuppdraget rabattmodellens nuvarande utformning och effekter av den samt presenterar tänkbara förändringar som skulle kunna användas för att sänka kostnaderna för pensionsspararna. Pensionsmyndigheten vill avvakta eventuella förändringar av rabattmodellen tills genomförandet av de förändringar som följer av myndighetens s.k. 30-punktsprogram i syfte att stärka konsumentskyddet inom premiepensionssystemet har kommit längre. Orsaken är att effekterna på fondutbudet av de förändringar som följer av 30-punktsprogrammet sannolikt har betydelse för hur rabattmodellen bör utvecklas. Pensionsmyndigheten har mandat att själv besluta om rabattmodellens utformning.

Av dessa skäl lämnas det i denna rapport endast ett skarpt förslag till förändring och det avser att Pensionsmyndigheten vill få en laglig rätt att besluta om årlig avgift för att få delta på fondtorget. Det förslaget ligger därmed i varje fall i viss mån utanför frågan om rabattmodellens utformning.

Pensionsmyndigheten gav under våren ett konsultbolag i uppdrag att göra en oberoende granskning av rabattmodellen samt analysera möjliga förändringar i densamma. Konsultrapporten bifogas denna avrapportering av regeringsuppdraget.

1 Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i frågan om socialförsäkringsbalken att 64 kap. 40 § samt rubriken före 40 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

64 kap.

Avgifter för registrering av och information om fonder   **Avgifter för fondförvaltare**

40 §

Pensionsmyndigheten får ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för

- registrering av fonder, och
- information om fonder.

Pensionsmyndigheten får ta ut avgifter från fondförvaltare för att täcka myndighetens kostnader för

- registrering av fonder,
- *löpande granskning av fonder och fondförvaltare*, och
- information om fonder.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Författningskommentarer

64 kap. 40 §

Pensionsmyndigheten ges möjlighet att ta ut avgifter från fondförvaltare för myndighetens löpande granskning av fondförvaltaren och förvaltarens fonder på fondtorget. En uppgift om att en sådan avgift kan tas ut ska finnas med i samarbetsavtalet. Avgiften ska återspegla myndighetens kostnader i angivet avseende.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

2 Nulägesbeskrivning av fondtorget

I detta kapitel presenteras en översikt av fondtorget vad gäller spridning av fonder, kapital och fondval. Samtliga siffror gäller per 2017-03-31 om inget annat anges.

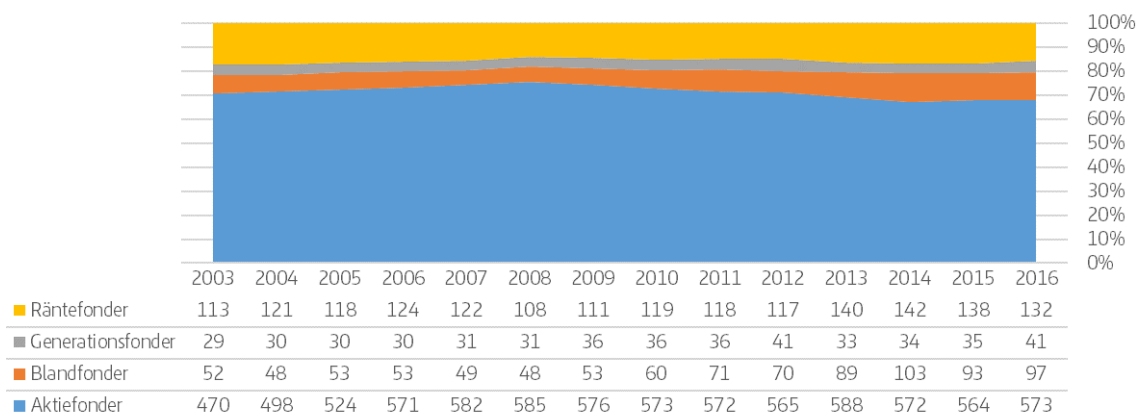
2.1 Fördelning av fonder

Fördelningen av fonder inom de olika fondtyperna har varit relativt stabil sedan systemets införande. Till exempel representerar aktiefonder idag ca 68 procent av det totala antalet fonder, andelen har sedan start legat kring 70 procent. Runt år 2010 blev det mer populärt att anmäla blandfonder till fondtorget och de har tagit en andel från främst aktie- och räntefonder. Siffrorna är inklusive AP7, men representeras av byggstensfonderna AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond.

Tabell 1 Fördelning av antalet fonder på fondtorget

Fondtyp	Antal fonder	Andel
Aktiefonder	580	68 %
Räntefonder	132	16 %
Blandfonder	92	11 %
Generationsfonder	43	5 %
	847	100 %

Figur 1 Fördelning av fonder under perioden 2003-2016, andelar i procent

2.2 Fördelning av kapital

Räntefonder representerar 16 procent av totala antalet fonder, ändå är det inte mer än 4 procent av kapitalet som är investerat i dessa fonder. Motsatt förhållande hittar vi inom generationsfonder där 24 procent av kapitalet är investerat, trots att fondtypen endast representerar 5 procent av totala antalet fonder. Dessa siffror är exklusive AP7:s fonder som innehar ca 371 miljarder kronor vilket motsvarar ca 37 procent av totala fondförmögenheten.

Tabell 2 Fördelning av kapital på fondtorget

Fondtyp	Kapital	Andel (Inkl AP7)
Aktiefonder	401 476 832 844	63 % (40 %)
Räntefonder	23 956 680 909	4 % (2 %)
Blandfonder	59 535 126 400	9 % (6 %)
Generationsfonder	153 139 209 736	24 % (15 %)
	638 107 849 889	100 % (63 %)
AP7	370 776 383 800	(37 %)

2.3 Fördelning av fondval

Ett fondval är en individs val av fond till sin premiepensionsportfölj. Eftersom en individ kan ha upp till fem fonder i sin portfölj kan en individ också representera upp till fem olika fondval. Antal fondval i en fond visar alltså hur många individer som har just den fonden i sin fondportfölj.

71 procent av fondvalen är gjorda till aktiefonder, generationsfonder är näst största kategori och innehar 15 procent av fondvalen. AP7:s fonder är inte inräknade i dessa siffror, men de har ca 3,6 miljoner fondval vilket motsvarar ca 30 procent av totala antalet fondval.

Tabell 3 Fördelning av fondval på fondtorget

Fondtyp	Antal fondval	Andel (Inkl AP7)
Aktiefonder	6 104 391	71 % (50 %)
Räntefonder	499 749	6 % (4 %)
Blandfonder	722 795	8 % (6 %)
Generationsfonder	1 249 613	15 % (10 %)
	8 576 548	100 % (70 %)
AP7	3 630 292	(30 %)

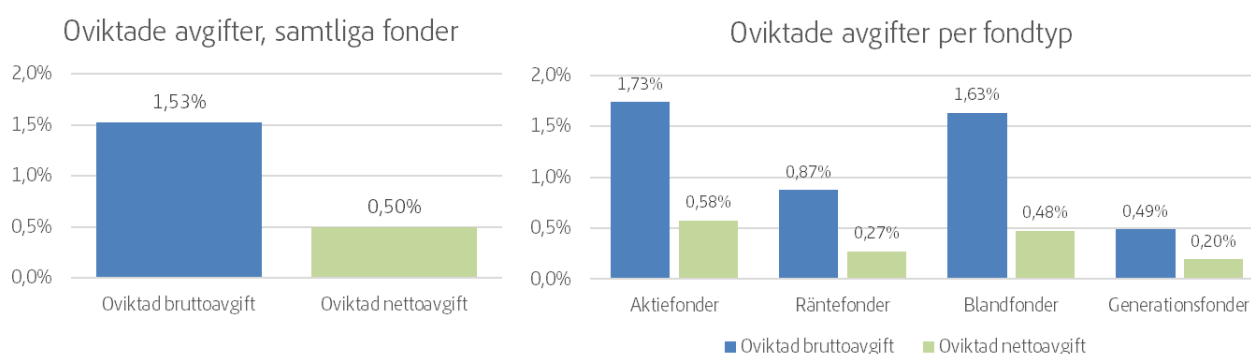
3 Rabattmodellen

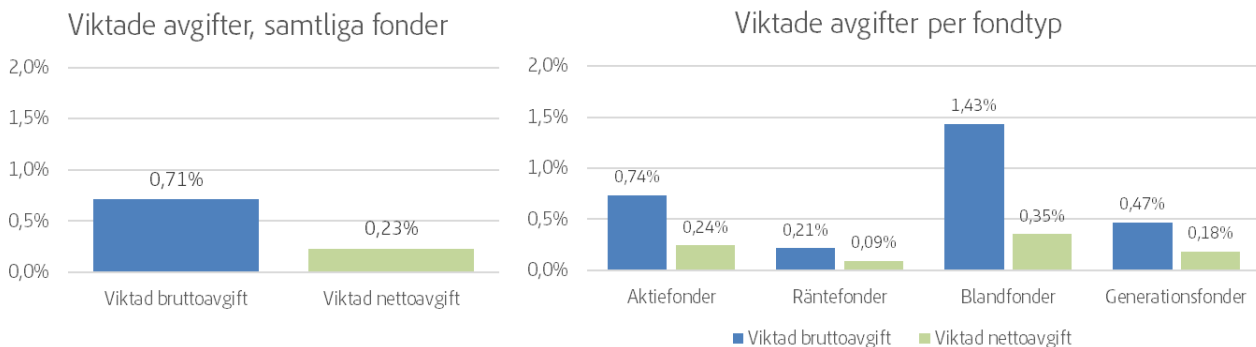
I det samarbetsavtal som upprättas med respektive fondbolag på myndighetens fondtorg regleras den rabatt som förvaltaren måste lämna på fondens/fondernas avgift. Rabatten går direkt tillbaka till premiepensionsspararna och återförs till spararnas konton en gång per år. Progressiviteten i rabattmodellen innebär att ju mer premiepensionskapital som är investerat i en förvaltares fonder desto högre rabatt betalar den förvaltaren på samtliga sina fonder. Sedan 2015 finns det taknivåer för fondernas bruttoavgifter, all avgift ovanför dessa nivåer rabatteras i sin helhet tillbaka till spararna. Läs mer om taknivåerna i avsnitt 4.1.2. Nedan presenteras modellen mer i detalj:

Figur 2 Övergripande beskrivning av rabattmodellen

Fondtyp	Aktiefonder	Räntefonder	Övriga fonder
Fritt avgiftsuttag	0,15%	0,10%	0,15%
Rabattintervall	Skiktgräns, mnkr		Rabattnivå
1	0 - 1 000		65%
2	1 000 - 5 000		75%
3	5 000 - 10 000		85%
4	10 000 -		90%
Taknivå	2,25%	1,00%	1,50%

Effekterna av rabattmodellen illustreras i graferna nedan, i form av både kapitalviktade och likaviktade genomsnittliga avgifter.

3.1 Historiska förändringar i rabattmodellen

Sedan rabattmodellen infördes har ett antal förändringar gjorts i modellen, nedan presenteras de största förändringarna som gjorts.

3.1.1 2007 - Rabattberäkning på fondbolagsnivå istället för fondnivå

Inledningsvis beräknades rabatten på fondnivå men från och med 2007 baseras rabatten på fondbolagsnivå. Detta betyder att varje enskild fonds rabattnivå beror på hur mycket kapital inom premiepensionssystemet som är investerat, inte bara i fonden utan även i förvaltarens eventuella andra fonder inom systemet. Anledningen till bytet av beräkningsmetod var att enligt dåvarande Premiepensionsmyndigheten (PPM) var uppfattningen att stordriftsfördelar uppstår inom hela förvaltningsorganisationen snarare än på fondnivå. Branschen hade en delvis motsatt uppfattning i denna fråga. Ytterligare en anledning till att metoden byttes var att en rabattmodell på fondnivå driver upp antalet fonder på fondtorget, vilket dåvarande PPM såg som en bekymmersam utveckling.

3.1.2 2015 - Införande av maximal nivå för bruttoavgift

Från och med 1 januari 2015 gäller en begränsning av fonders avgifter, i form av taknivåer. Bruttoavgift som överstiger taknivåerna rabatteras till 100 procent tillbaka till sparare och pensionärer. Syftet med åtgärden var att stävja de mest extrema avgiftsnivåer som fanns inom systemet. Nivåerna sattes individuellt per fondtyp:

Tabell 4 Taknivåer på brutto- och nettonivå

Fondtyp	Taknivå, brutto	Maximal nettoavgift
Aktiefonder	2,25 %	0,89 %
Räntefonder	1,00 %	0,42 %
Bland- & Generationsfonder	1,50 %	0,62 %

Effekterna av införandet av taknivåerna blev att nettoavgifterna minskade, men det observerades även att vissa fondbolag sänkte bruttoavgiften i fonder som översteg taknivån. Totalt uppskattas effekten i kronor ha blivit att över 200 miljoner kronor sparades i form av ökade rabatter och minskade avgifter redan under det första året. Innan förändringen gjorde Pensionsmyndigheten bedömningen att förändringen skulle medföra att vissa fonder och fondbolag skulle avregistrera sig från systemet, speciellt inom de mer

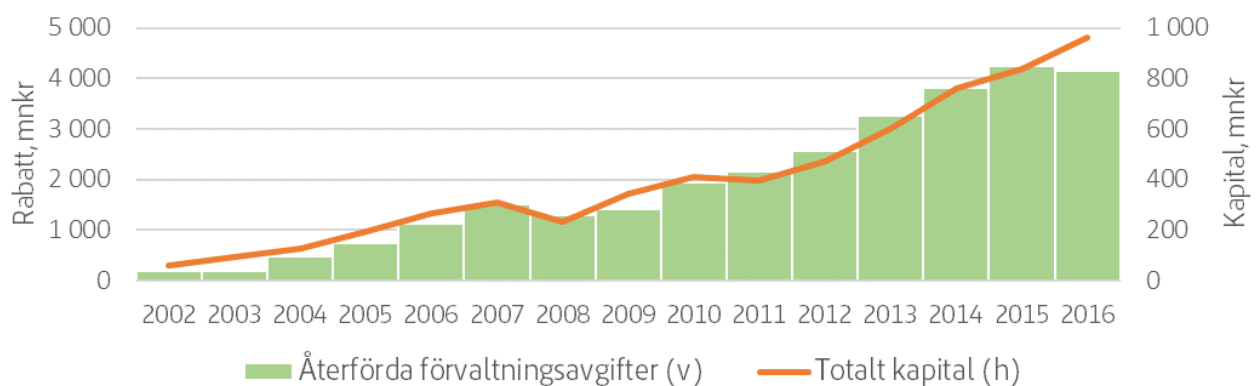
nischade fondkategorierna, och därmed försämrade variationen i utbudet av fonder. Detta har dock inte hänt i någon större utsträckning, det var endast ett fåtal fonder som valde att avregistrera sig.

Vissa företeelser såsom försök att byta fondtyp har skett vilket vi tror beror på införandet av taknivåerna. Taknivån för aktiefonder är högre än för blandfonder, det har sannolikt föranlett några blandfonder att ansöka om att byta fondtyp till aktiefond, och därmed kunna ta ut en högre avgift efter rabatt. I de flesta fall godkände dock inte Pensionsmyndigheten dessa försök till byte av kategori då de inte uppfyllde kraven på placeringsriktlinjer och faktiska investeringar som finns för de olika fondtyperna.

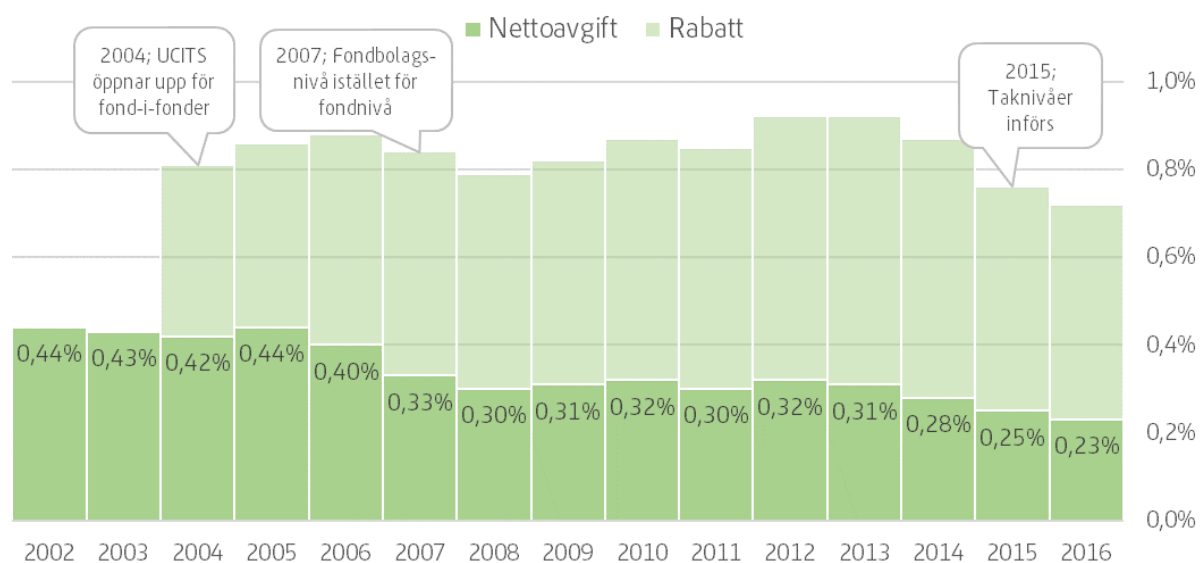
3.2 Återbetald rabatt till sparare och pensionärer

Sedan 2002 har Pensionsmyndigheten och PPM betalat tillbaka totalt strax över 29 miljarder kronor till sparare och pensionärer. I och med att dessa rabatter återinvesterats på spararnas konton har pengarna växt till ca 44,5 miljarder kronor, beräknat med fondrörelsens genomsnittliga värdeutveckling. Nedan presenteras historiska data kring storleken på rabatten samt genomsnittliga avgifter.

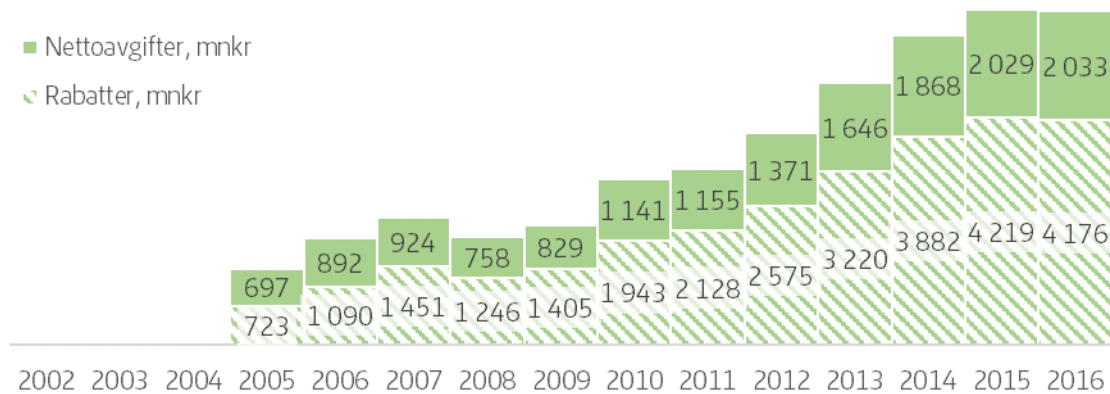
Figur 3 Återbetalda förvaltningsavgifter samt totalt kapital inom premiepensionens fondtorg

Figur 4 Genomsnittlig kapitalviktad nettoavgift och rabatt

Figur 5 Nettoavgifter och rabatter, miljoner kronor

4 Möjliga förändringar i rabattmodellen

Detta kapitel svarar för punkt nummer ett och två i uppdraget där Pensionsmyndigheten uppmanas analysera dels förändringar av taknivåerna i rabattmodellen, samt åtgärder utöver taknivåerna i syfte att sänka kostnaderna för spararna. Genomgående för alla förslag i kapitlet lämnas exempel på nivåer samt vilka konsekvenser exemplet skulle få vid ett genomförande. Som redan framförts förväntas genomförandet av det s.k. 30-punktsprogrammet medföra förändringar av fondtorget som gör det olämpligt att nu också föreslå och genomföra förändringar av rabattmodellen. Vi har därför valt att i detta skede endast analysera olika alternativ på en övergripande nivå.

4.1 Justering av taknivåer

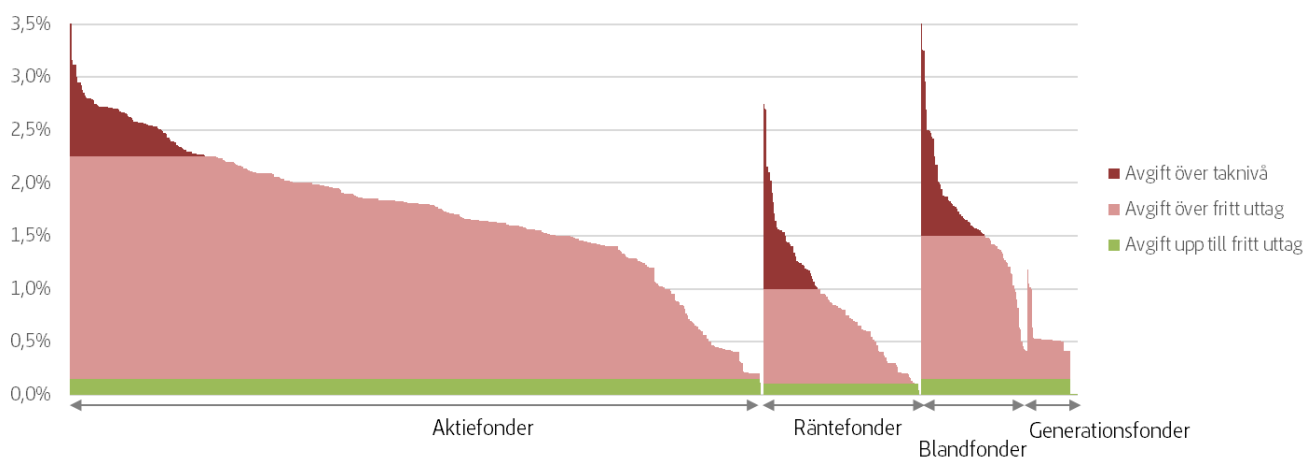
De taknivåer som infördes från och med 2015 har resulterat i en sänkning av både bruttoavgifter och nettoavgifter. Sammantaget beräknades effekten redan under det första året till över 200 miljoner kronor i sparade medel för sparare.

Taknivån för aktiefonder beslutades till 2,25 procent. Nivån kan anses vara relativt hög men sattes för att inte missgynna de fonder som inriktar sig på naturligt dyrare marknader. I tabellen och illustrationen nedan syns tydligt att majoriteten aktiefonder har en avgiftsnivå som ligger under taknivån. Inom generationsfonder som har taknivån 1,5 procent är det ingen fond som överstiger sin taknivå. Inom ränte- (1,0 procent) och blandfonder (1,5 procent) är det desto fler som överstiger de taknivåer som satts.

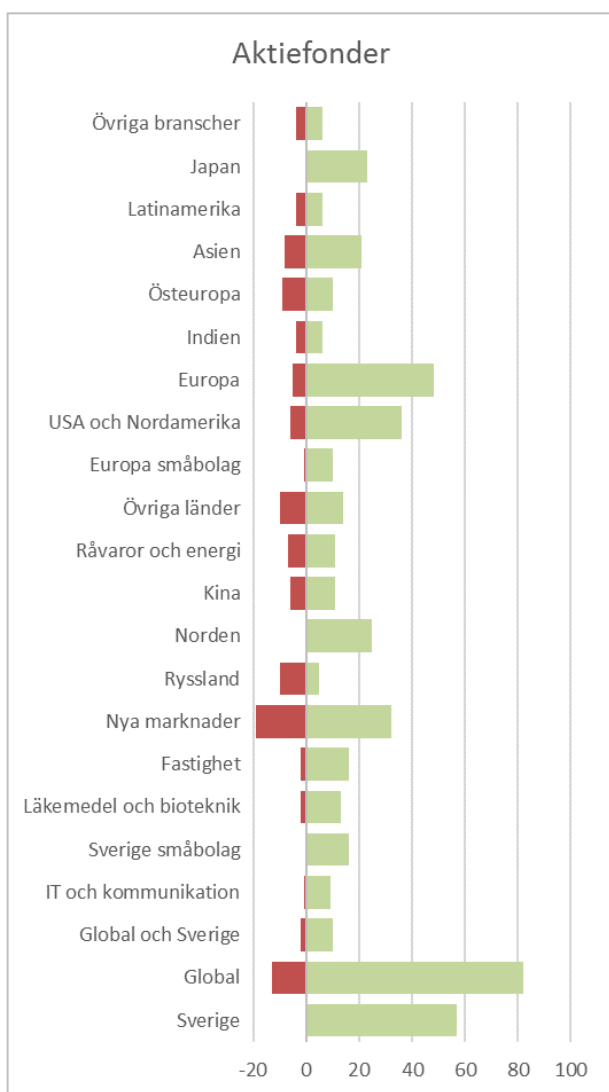
Tabell 5 Snittavgifter samt taknivåer för respektive fondtyp, inklusive AP7

Fondtyp	Antal fonder	Genomsnittlig bruttoavgift	Taknivå	Antal fonder som överstiger nuvarande taknivå	Andel
Aktiefonder	580	1,73 %	2,25 %	113	19 %
Räntefonder	132	0,87 %	1,00 %	46	35 %
Blandfonder	89	1,63 %	1,50 %	53	60 %
Generationsfonder	42	0,49 %	1,50 %	0	0 %
Samtliga fonder	843			212	25 %

Figur 6 Fondernas avgiftsnivåer i förhållande till taknivåerna

Figur 7 Fördelning mellan fonder som över- respektive understiger taknivån inom aktiefonder

I figuren bredvid presenteras statistik per fondkategori inom aktiefonder. De kategorier med högst andel fonder som överstiger taknivån är Nya marknader, Ryssland, Kina, Råvaror och energi, Latinamerika och Östeuropa för att nämna några. De flesta av dessa kategorier är också sådana som räknas som marknader eller nischer som är dyrare att förvalta.

Att sänka taknivån för fonderna är ett tänkbart alternativ, åtminstone inom delar av fondtorget. Till exempel så har över 80 procent av aktiefonderna en avgiftsnivå som understiger taknivån som sattes 2015.

De resterande ca 20 procenten överstiger dock taknivån relativt kraftigt. Samtliga av de fondkategorier som är högst prissatta har även fonder som understiger taknivåerna, vilket visar att kategorin skulle leva vidare även om de fonder som överstiger nivå skulle avregistreras.

Samma förhållanden gäller inom exempelvis räntefonder där det finns dels dyra fonder med fokus på utländska företagsobligationer samtidigt som det finns billigare

fonder med fokus på exempelvis svenska långa- och korta obligationer. Även här skulle taknivån kunna delas upp och sänkas.

För att effektivt kunna styra höga avgifter och minska kostnaderna för spararna genom att sänka taknivåerna kan det krävas en uppdelning av fondtyperna på en mer detaljerad nivå. På så sätt skulle taknivån kunna sänkas kraftigare för de breda fondkategorierna och lite mindre för de smala kategorierna. På detta sätt minskas risken för att utbudsvariationen minskas.

4.2 Fond- eller Fondbolagsnivå?

Fondbranschen har tydligt uttryckt en önskan om att rabatten ska beräknas som att varje fond är isolerad från andra fonder, till skillnad mot idag där rabatten beräknas med grund i hur mycket som är investerat i förvaltarens samtliga fonder. Ett förfarande som branschen menar minskar incitamenten att anmäla nya fonder på fondtorget, då de skulle tvingas betala en högre rabatt tack vare att det är mycket kapital investerat i förvaltarens andra fonder.

Fördelar, ur både Pensionsmyndighetens och fondförvaltares synvinkel, med att byta beräkningssätt till fondnivå kan vara:

- Enklare beräkning, vilket skulle förenkla Pensionsmyndighetens kontroll och uppföljning.
- Fondavgifterna skulle bli mer förutsägbar för både Pensionsmyndigheten, fondförvaltare och sparare, då en fonds avgiftsnivå inte blir beroende av förvaltarens andra fonder.
- Avgiften påverkas inte om fonden byter fondbolag eller av att andra fonder i samma förvaltargrupp blir impopulära/populära.
- Ökat incitament för fondbolaget att anmäla in sin lågmarginalfonder, som för ett stort bolag annars kan bli olönsamma med fondbolagsrabatt.
- Mer konkurrensneutralt. Lika stora fonder hos olika bolag med samma bruttoavgift, får samma nettoavgift.
- Fondbolag (särskilt större) utvärderar och prissätter sannolikt fonderna individuellt.

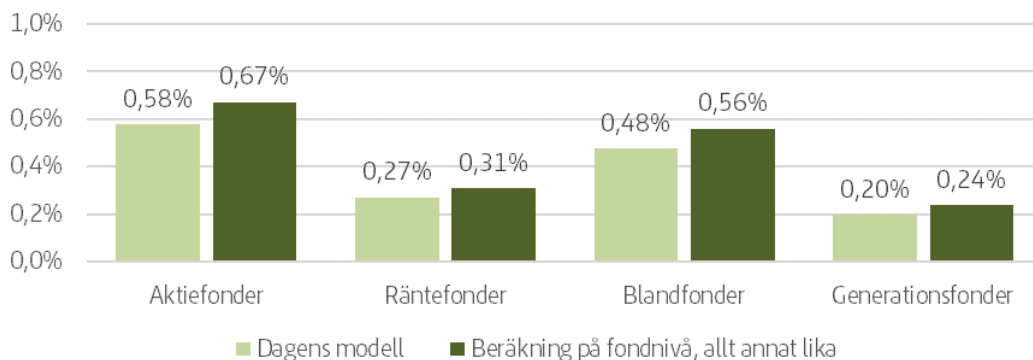
Fördelen med bibehålla beräkningen på fondbolagsnivå är:

- Det möjliggör en högre rabatt på mindre populära premiepensionsfonder. Om bolaget har en stor fond och en liten fond så kommer den stora kunna subventionera rabatten i den lilla (sett från fondbolaget). Gentemot en fondnivå-rabatt så kommer antagligen fondbolagsrabatt göra att avgiften på marginalen bli lite högre i den stora fonden men mer substantiellt lägre i den mindre fonden.
- Fondavgifterna (efter rabatt) inom ett och samma fondbolag blir mer homogena.
- Det minskar drivkrafterna till att anmäla fler fonder från en och samma förvaltare av rent intäktstaktiska skäl.

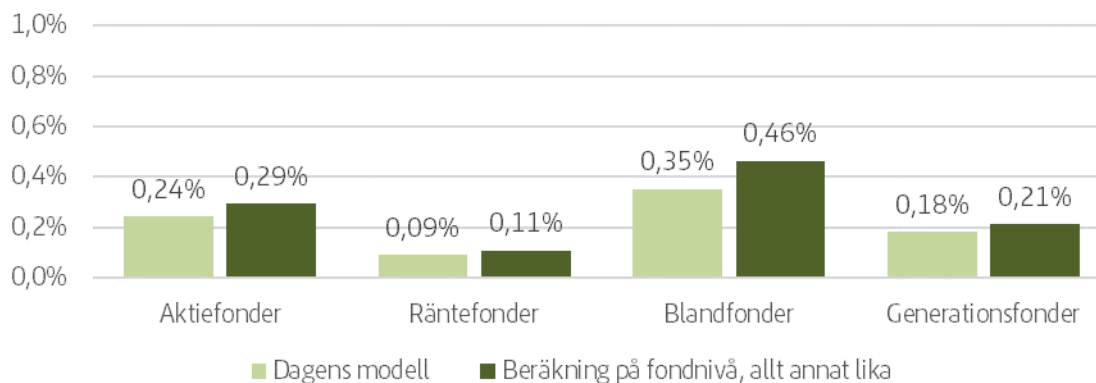
4.2.1 Ändring av beräkningssätt utan andra förändringar

Dagens rabattmodell är anpassad efter att beräkningen sker på fondbolagsnivå. Gränserna för de olika intervallen i rabattmodellen är därför satt på en högre nivå än om beräkningen skulle ske på fondnivå. För att visa på effekterna av att ändra beräkningsmetod utan att anpassa rabattmodellen i övrigt, presenteras nedan graf. Nettoavgifterna skulle öka inom samtliga fondtyper och den genomsnittliga fondavgiften hade ökat från 0,23 procent till 0,28 procent. Rabatten i kronor förväntas minska med ca 500 miljoner kronor.

Likaviktade nettoavgifter per fondtyp

Viktade nettoavgifter per fondtyp

4.2.2 Ändring av beräkningssätt tillsammans med justering av intervallgränser

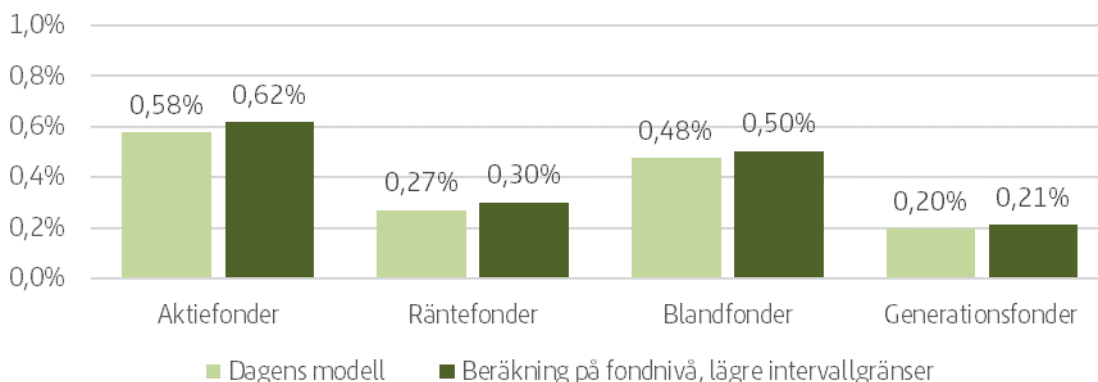
För att förhindra att ett förändrat beräkningssätt leder till höjda avgifter och lägre rabattbelopp krävs det att rabattmodellen anpassas i övrigt. Det är främst de övre gränserna inom rabattintervallen som behöver justeras, där de nya skulle kunna se ut enligt följande:

Tabell 6 Nya kapitalgränser för rabattberäkning

Tidigare gränser	Nya gränser	Rabattnivå
1 000 mkr	100 mkr	65 procent
5 000 mkr	500 mkr	75 procent
10 000 mkr	1 000 mkr	85 procent
Allt över 10 000 mkr	Allt över 1 000 mkr	90 procent

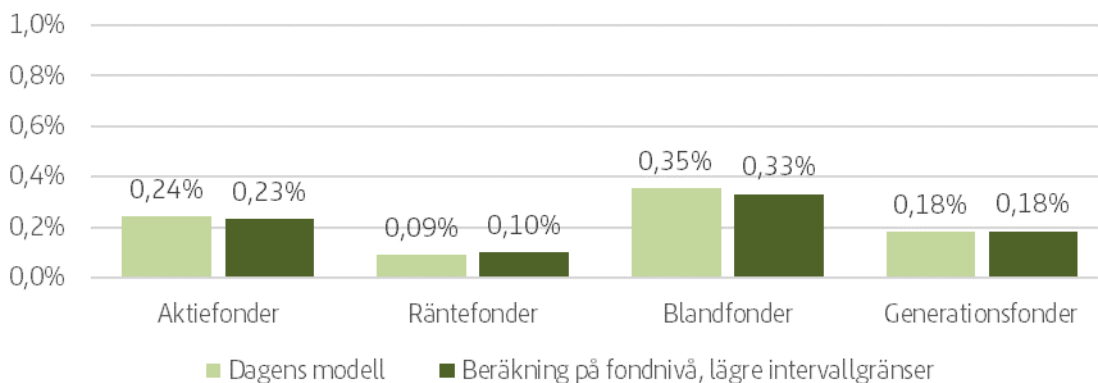
Effekten av att övergå till beräkning på fondnivå samtidigt som intervallgränserna sänks betydligt illustreras i grafen nedan.

Likaviktade nettoavgifter per fondtyp

Nettoavgifterna skulle alltså öka från 0,50 procent till 0,54 procent om man ser till ett medelvärde där alla fonder har samma vikt av totalen. Tittar man istället på ett kapitalviktat medelvärde sjunker det från 0,23 procent till 0,22 procent, detta illustreras i grafen nedan.

Viktade nettoavgifter per fondtyp

Ökningen av den likaviktade avgiften, samtidigt som den kapitalviktade minskar, speglar att det finns väldigt många fonder inom systemet med relativt litet kapital. Det önskvärda

resultatet av en förändring i rabattmodellen är att de likaviktade avgifterna sjunker eller åtminstone förblir detsamma som innan. I detta fall skulle det krävas ännu lägre intervallgränser.

4.3 Införande av nytt rabattsteg

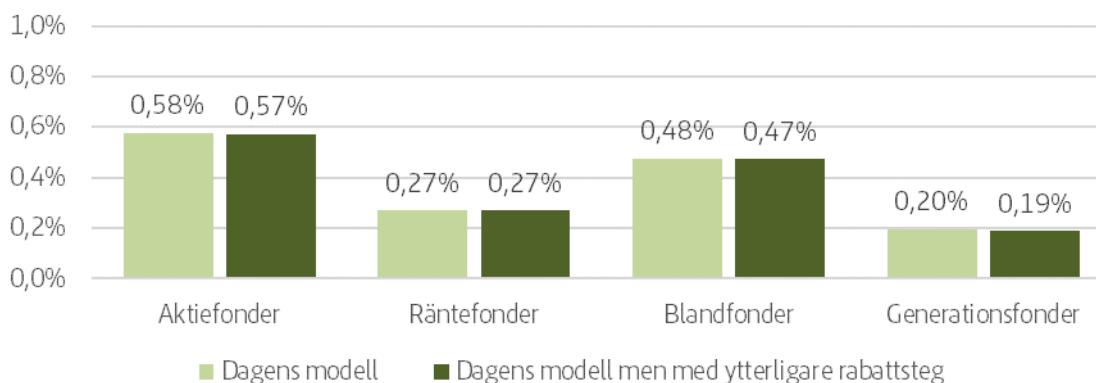
En åtgärd som relativt enkelt kan införas i rabattmodellen är ytterligare ett steg bland intervallen med tillhörande ny rabattnivå. Förslagsvis läggs detta nya intervall på toppen av trappan där fondförvaltare med väldigt mycket premiepensionskapital tvingas betala en högre rabatt på kapital överstigande exempelvis 20 miljarder kronor.

Tabell 7 Nytt rabattsteg i rabattmodellen

Rabattintervall	Gräns, mnkr	Rabattnivå
1	0 - 1 000	65 procent
2	1 000 - 5 000	75 procent
3	5 000 - 10 000	85 procent
4	10 000 - 20 000	90 procent
5 (Nytt)	20 000 -	95 procent

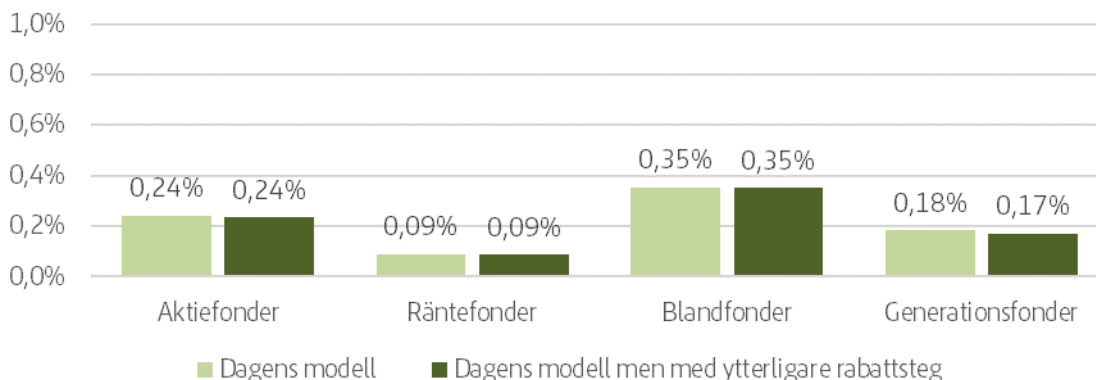
Denna modellförändring skulle få begränsad effekt på de genomsnittliga avgifterna efter rabatt, men beräknas ändå bidra med ytterligare ca 70 miljoner kronor i återbetald rabatt per år.

Likaviktade nettoavgifter per fondtyp

Viktade nettoavgifter per fondtyp

4.4 Justering av nivåerna i fritt uttag

Ett effektivt sätt att sänka de genomsnittliga avgifterna är genom att sänka nivåerna för det så kallade fria avgiftsuttaget. Det fria avgiftsuttaget är olika för olika fondtyper, 0,15 procent för aktie-, bland- och generationsfonder medan det är 0,10 procent för räntefonder. Det fria avgiftsuttaget innebär att dessa procentsatser får fondförvaltaren dra i avgift från fonden utan att Pensionsmyndigheten begär någon rabatt. Detta infördes eftersom att det ansågs finnas grundkostnader i förvaltningen som alltid kommer att finnas där och som inte kan nyttja samma stordriftsfördelar som andra delar av förvaltningen.

En sänkning av dessa nivåer skulle vara ett mer effektivt verktyg att sänka avgiftsnivåerna än att till exempel sänka taknivåerna. Detta eftersom den avgiftsdel som "aktiveras" i rabattmodellen går från 0 procent i rabatt till som mest 90 procent, vilket är betydligt kraftfullare än en sänkning av taknivåer där rabatten ökar från minst 65 procent, max 90 procent, upp till 100 procent. I en sänkning av det fria avgiftsuttaget påverkas dessutom de allra flesta fonderna eftersom det enbart krävs att fonden har en bruttoavgift högre än 0,15 respektive 0,10 procent.

I en simulering sänktes det fria avgiftsuttaget med 5 punkter till 0,10 respektive 0,05 procent, allt övrigt i modellen var oförändrat. Den likaviktade nettoavgiften sjönk från 0,50 procent till 0,46 procent. Det totala rabattbeloppet förväntades öka med ca 300 miljoner kronor över ett år. Viktas nettoavgiften efter hur mycket premiepensionskapital som är investerat i respektive fond skulle den sjunka från 0,23 procent till 0,20 procent.

Att sänka det fria avgiftsuttaget är ett effektivt sätt att sänka avgifterna. Men en sådan åtgärd är samtidigt mest negativ för fonder med de allra lägsta avgifterna. Det är ett skäl till att inte välja den vägen för att öka rabatterna. Myndighetens främsta mål är att sänka avgifterna från toppen och begränsa risken att sparare betalar höga avgifter.

4.5 Ersätta rabattmodellen med nettoavgifter

Rabattmodellen bedömer vi har tjänat premiepensionssystemet väl och har tillsammans med kollektivavtalade tjänstepensionsupphandlingar sannolikt också pressat priserna på fondmarknaden utanför premiepensionen. Inom tjänstepensionsområdet och på vissa fondplattformar finns det numera avgiftsnivåer som ligger på samma nivåer som fondavgifterna inom premiepensionen gör efter rabatter. Ett exempel är de valbara fonder

som finns inom det statliga tjänstepensionsavtalet. Då det gått lång tid sedan rabattsystemet infördes och omvärlden förändrats sedan dess kan det finnas skäl att utreda i vilken utsträckning vi kan uppnå liknande avgiftsnivåer med ett enklare ”nettosystem”. En utgångspunkt kan vara att vi sätter en taknivå för bruttoavgifterna, som är i nivå med nuvarande genomsnittliga avgiften efter rabatt. Och därmed behövs ingen rabattmodell. Dessa avgifter kallas nedan för nettoavgifter.

Genom att styra mot avgiftsnivåer i form av nettoavgifter kan Pensionsmyndigheten bidra till utvecklingen av en mer transparent fondmarknad. Med nettoavgifter begränsas fondbolagens ekonomiska utrymme för att finansiera aktiv försäljning av fonder i premiepensionssystemet. Därmed minskas risken för aggressiv och olämplig marknadsföring mot premiepensionssparare.

Återbetalningen av rabatter är cirka 4 miljarder kronor per år. Med nettoavgifter skulle vi inte längre behöva hantera de risker som det kan innebära att ”förskottera” avgifter till fondbolag som vi sedan begär tillbaka. Nettoavgifter skulle innebära att premiepensionsspararna snabbare får placera en större summa, istället för att behöva vänta in återbetalningen av rabatter. Dessa summor skulle arbeta för premiepensionsspararna istället för att utgöra ”ett kassaflöde” som kan användas av fondbolagen.

En nackdel med nettoavgifter är att vissa fondbolag på samma sätt som i nuvarande modell anpassar avgifter upp mot taknivåerna. En annan nackdel är att nettoavgifter inte med automatik pressas ner i takt med att fondbolagens förvaltade kapital på fondtorget blir större. Samtidigt finns det en gräns för hur låga avgiftsnivåer som fondbolagen kan acceptera med nuvarande rabattmodell, där Sjunde AP-fondens förvaltningskostnad kanske kan tjäna som referenspunkt. Istället behövs aktiv bevakning av avgiftsutvecklingen utanför fondtorget så att det finns beredskap att eventuellt sänka taknivåerna ytterligare. Med nettoavgifter blir det mer förutsägbart och rättvist mellan sparare som sparar hos ”stora” eller ”små” förvaltare. Om fondbolagen väljer att använda en särskild fondandelsklass för premiepensionssystemet, behöver kravet på maximal ägarandel som presenterades i 30-punktsprogrammet förtydligas så att det framgår att ägarandelen avser fonden, inte fondandelsklassen.

Myndigheten kommer i samband med genomförandet av 30-punktsprogrammet analysera om nettoavgifter bedöms vara ett alternativ till nuvarande avgifts- och rabattsystem.

5 Införande av en årlig avgift

I regeringsuppdraget ”Stärkt konsumentskydd inom premiepensionen” (VER 2016-387) har Pensionsmyndigheten lämnat förslag till åtgärder i syfte att stärka konsumentskyddet inom premiepensionens fondförsäkring. De lämnade förslagen beräknas öka Pensionsmyndighetens kostnader med cirka 25 miljoner kronor när det är fullt implementerat. Diskussioner har förts kring huruvida detta ska finansieras genom att införa en årlig avgift för varje enskild fond. En årlig avgift innebär att fondförvaltaren måste betala en viss summa till Pensionsmyndigheten varje år för att kunna medverka med en fond på fondtorget.

Fördelar och nackdelar med en årlig avgift:

Fördelar:

- Eventuellt mer rabatt till spararna beroende på hur utformningen blir. Intäkterna från avgiften kan antingen minska administrationskostnader eller betalas ut som rabatt.
- Mindre fonder tvingas till avregistrering vilket kan ge en viss minskning av totala antalet fonder. Färre fonder är inte ett självändamål men innebär bättre möjligheter att följa upp och bevaka kvalitén på de fonder som är på fondtorget.
- Högre inträdesbarriärer, och därmed minskad förnyelse, på fondtorget vilket minskar det administrativa arbetet och även kostnaderna för det inom Pensionsmyndigheten.

Nackdelar:

- En årlig avgift ökar incitamenten till aktiv försäljning mot sparare då en liten fond måste komma upp i volym för att kunna bära sina högre kostnader. Enda sättet att garantera volym är försäljning, aggressiv försäljning är något vi vill få bort från premiepensionssystemet.
- Riskerar att minska förnyelse på fondtorget då det blir än svårare för ett fondbolag att motivera att en ny ”populär” fond ska anmälas in till premiepensionens fondtorg. Inträdesbarriären ökar. Idag är marginalkostnaden låg för att fondbolaget ska testa ett nytt koncept/inriktning.
- I det fall syftet med avgiften är att finansiera specifika kostnader blir avgiftsnivån beroende av antalet fonder på fondtorget.

Det finns för- och nackdelar med en årlig avgift. Pensionsmyndighetens bedömning är att myndigheten bör ha möjligheten att ta ut en årlig avgift och själv besluta om så ska ske utan att binda sig för vare sig att så ska ske eller den exakta nivån på avgiften.

5.1 Nivå och förväntad effekt av en årlig avgift

I nedan tabell presenteras fondernas totala- samt genomsnittliga intäkt, uppdelat per fondtyp. Intäkt i detta fall definieras som avgift efter rabatt.

Tabell 8 Fondernas totala samt genomsnittliga intäkt inom premiepensionssystemet. Intäkt definieras som avgift efter rabatt.

Fondtyp	Antal fonder	Andel	Total årlig intäkt, fonder (nettoavgift)	Genomsnittlig årlig intäkt, fonder
Aktiefonder	580	68,8 %	1 764 682 600	3 042 556
Räntefonder	132	15,7 %	46 846 864	354 900
Blandfonder	89	10,6 %	210 194 706	2 361 738
Generationsfonder	42	5,0 %	275 106 169	6 550 147
Samtliga fonder	843	100 %	2 296 830 340	2 724 591

Enligt tabellen nedan krävs det en årlig avgift på 30 000 kronor för att täcka Pensionsmyndighetens utökade kostnader om 25 miljoner kronor. Fondutbudet är rörligt och det kommer sannolikt att avregistreras fonder i samband med ett eventuellt införande av vissa åtgärder från ovan nämnd rapport, oaktat en eventuell årlig avgift. Fonder kommer dock troligtvis även att avregistreras vid ett införande av en årlig avgift, på denna relativt låga nivå är det 127 fonder där en närvaro på fondtorget blir en direkt förlustaffär. För varje fond som avregistreras försvinner därmed också en intäkt om motsvarande den avgiftsnivån som bestäms. Det är därmed svårt att på förhand bestämma en nivå som ska täcka kostnaderna, men klart är att det krävs minst 30 000 kronor från varje enskild fond per år.

Tabell 9 Pensionsmyndighetens potentiella intäkt vid olika nivåer av en årlig avgift

Årlig avgift	Pensionsmyndighetens intäkt	Antal fonder som blir olönsamma
10 000	8 430 000	58
20 000	16 860 000	101
30 000	25 290 000	127
40 000	33 720 000	150
50 000	42 150 000	167
60 000	50 580 000	181
70 000	59 010 000	191
80 000	67 440 000	199
90 000	75 870 000	216
100 000	84 300 000	222

5.2 Legala förutsättningar att införa en årlig avgift

Pensionsmyndigheten har gjort en granskning av lagar och förordningar i syfte att avgöra huruvida vi har en laglig rätt att ta ut en årlig avgift från fondförvaltarna. Enligt vår tolkning finns inte detta utrymme idag utan vi har bara möjlighet att begära ersättning för kostnader hänförliga till registrering av fonder och information om fonder. Detta enligt 64 kap. 40 § i Socialförsäkringsbalken. Vi har heller ingen skrivelse i samarbetsavtalet som tillåter en sådan avgift.

För att kunna ta ut en årlig avgift behövs därmed en ny skrivelse dels i samarbetsavtalet men också en ny skrivelse i Socialförsäkringsbalken. I kapitel 1 i denna avrapportering återfinns förslag på ny skrivelse i socialförsäkringsbalken. Vi föreslår en skrivelse som innebär att vi får rätt att ta ut avgifter som täcker kostnader i samband med löpande granskning av fonder och fondförvaltare. Löpande granskning syftar i detta fall på det utökade uppdraget där vi dels gör en due diligence i samband med att nya förvaltare och/eller nya fonder anmäls till premiepensionssystemet. Därutöver inkluderar det även den löpande uppföljningen av fonder och fondbolag som det nya uppdraget innebär, i syfte att följa upp att krav och regelverk efterlevs.

5.2.1 Fortsatt behandling

I denna avrapportering väljer vi att gå fram med ett förslag på ändring i lagen. Vi har inte tagit ställning till huruvida en årlig avgift är den bästa metoden att finansiera de utökade kostnaderna som det nya uppdraget innebär, men vill i och med detta lagförslag öppna upp för möjligheten att ta ut en sådan årlig avgift. Vi har heller ännu inte en bestämd uppfattning om vi ska använda oss av en möjlighet att ta ut avgiften. Detta kan liknas vid den möjlighet som Pensionsmyndigheten har idag att ta ut avgifter för kostnader i samband med registrering av fonder, men som ännu inte använts i praktiken.

Precis som att vi idag inte kan säga huruvida vi kommer ta ut en avgift, kan vi inte säga på vilken nivå den bör sättas. Ett syfte med avgiften kan som tidigare nämnt vara att finansiera de ökade kostnaderna i och med vårt nya uppdrag. En uppskattning av dessa ökade kostnader gjordes i rapporten som indikerar att Pensionsmyndighetens utökade uppdrag skall kunna finansieras med en årlig avgift mellan 30 000 till 50 000 kronor. Även detta intervall är dock ganska osäkert då det dels beror på kostnaden för den utökade verksamheten dels på antalet fonder efter 30-punktsprogrammet m.m..

5.3 Tidplan för eventuellt införande

De samarbetsavtalsförändringar som föranleddes av 30-punktsprogrammet förväntas träda i kraft under våren 2018. En skrivelse i avtalet i syfte att möjliggöra en årlig avgift bör kunna föras in i det nya avtalet innan det skickas ut på remiss. En sådan skrivning skulle dock kunna betingas av att en lagändring gjorts, en lagändring som enligt myndighetens bedömning borde kunna träda i kraft 1 juli 2018.